

VLAKE LITERATURY

BBSK - Novohradské osvetové stredisko,
Literárny klub V.L.A.S. (Vreckové letisko autorských snov),
Železnice Slovenskej republiky,
Železničná spoločnosť Slovensko národný dopravca

hana košková július lomenčík ján cíger
monika račková martin dzúr monika kyseľová
lucia kresanová jana švikruhová
šťaňa drastíková aneta beňková
vladislav král iveta zaňovičová daniel szoó
marcel páleš roman buhovecký ludovít majer
franišek széplaky vladimíra banská
marta hlušíková danica hrňiarová šišľáková

ZBORNÍK

z literárneho projektu - netradičnej prezentácie tvorby, čítačky,
literárnej exkurzie, tvorivej dielne v pohybe vo vlaku
a na pevných miestach - železničných staniciach

12. september | streda | 2018 | Lučenec | 9:30 hod.
Železničná stanica

OSOBNÝ VLAK na trase
Lučenec - Kokava nad Rimavicou
a späť s odchodom o **10:40 hod.**
a príchodom o 13:23 hod.

*/Trať je dlhá 36 km, vedie cez 12 staníc
a v jednom smere trvá 1 hod. 7 min.,
Príchod do Kokavy nad Rimavicou
o 11:47 hod., stojí 30 min.,
odchod o 12:22 hod./*

LEKTORI: Hana Košková, doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD.
MODERÁTOR: Jano Cíger Mädokýš

ISBN 978 – 80 – 85155 – 55 – 6

Novohradské osvetové stredisko v zriaďovateľskej pôsobnosti
Banskobystrického samosprávneho kraja
Literárny klub V.L.A.S. (Vreckové letisko autorských snov)
Železnice Slovenskej republiky
Železničná spoločnosť Slovensko, národný dopravca

VLAK LITERATÚRY

Zborník

zostavený z tvorby autorov prihlásených do projektu
netradičnej prezentácie tvorby v pohybe
– vo vlaku a na pevných miestach – železničných staniciach.

Editori: Michal Abelovský – Hana Košková
Text „Literárna turistika“ napísal: Július Lomenčík
Jazyková korektúra: Július Lomenčík

12. september 2018

Osobný vlak na trase Lučenec – Kokava nad Rimavicou
a späť s odchodom o 10.40 a príchodom o 13.23

(Trať je dlhá 36 km, vedie cez 12 staníc a v jednom smere trvá 1 hod. 7 min.,
príchod do Kokavy n/R. o 11.47, stojí sa 30 min., odchod do Lučenca o 12.22)

Lektori: Hana Košková, doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD.

Literárni autori:

Hana Košková, Július Lomenčík, Ján Cíger, Monika Račková, Martin Dzúr,
Monika Kyseľová, Lucia Kresanová, Jana Švikruhová, Štefánia Drastíková,
Aneta Beňková, Vladislav Král, Iveta Zaťovičová, Daniel Szoó, Marcel Páleš,
Roman Buhovecký, Ľudovít Majer, František Széplaky, Vladimíra Banská,
Marta Hlušíková, Danica Hrnčiarová Šišťáková

Stanica Lučenec, stanica Lučenec...

Začína hlásiť amplión a my zídeme na peróne, nástupišti, čakáme na vlak, ktorým sa vydávame na cestu. Už druhýkrát – nie na hocijakú, ale na literárnu. Pripravili sme Vlak literatúry, ktorý nás povezie rôznymi zástavkami rovno do Kokavy nad Rimavicou. To, že ideme znovu na tento smer, je zámerné, lebo táto trať je v prevádzke 110 rokov. To je samozrejme úctyhodný vek, ale pre našu „výpravu literátov“ je dôležitý zmysel cesty.

Ten spočíva najmä v stretnutí autorov, a v nových možnostiach prezentácie ich tvorby. Tvorby v pohybe – vo vlaku aj na pevných miestach – železničných staniach.

Súčasťou podujatia je aj zborník, a ten je veru bohatý; a prináša tvorbu poézie a prózy „ostrieľaných autorov.“ Samozrejme nie sú to len domáci, ale zúčastňujú sa aj autori z iných literárnych klubov.

Každé ročné obdobie má svoje čaro, a ranná jeseň v Malohonte začína meniť krajinu farebne, ale aj vôňami zrejúcich jablák, vyschnutej orosenej trávy a odkvitnutých kvetov. A to je iste úžasná inšpirácia pre cestujúcich vo Vlaku literatúry. Keď si pootvoríme okno a budeme s úžasom sledovať čarovnú a meniacu sa krajinu z Lučenca až do Kokavy, tak sa iste potešíme a pokrejeme na duši. Tieto jesenné vnemy prispievajú, možno, k ďalšej tvorivej inšpirácii. A aj to je význam tohto „literárneho cestovania“.

Tešíme sa priatelia.

Mária Ambrušová,
riaditeľka Novohradského osvetového strediska Lučenec

Hana Košková

*Poetka, prozaička
a prekladateľka
žijúca a tvoriaca v Lučenci,
dlhoročná lektorka LK VLAS.
Autorka viacerých kníh
a držiteľka mnohých ocenení.*

SLOVENSKO – KONTAJNER EURÓPY? (fejtón)

Bol posledný deň babieho leta, keď sa Mara so Zuzou rozhodli, že začnú rozvíjať „tiežobchodnú činnosť“. Prečo by práve ony dve mali zostať v of-sajde? Bokom. Keď taká Vilma s Angelou, Milota s Adou a Ružena so Sylvou už zarábajú týmto spôsobom. A sype im to! Pretože naivita našinca je známa. Len treba vedieť na ňu vsadiť. Cudzia nálepka na tovare vždy bola pre Slováka magnetom. Šťastní dodávatelia z ešte nedávno zadržovanej Európy vyskakujú od radosti meter tridsať. Chechtajú sa, až im pantalóny z pupkov padajú. A bodaj by nepadali! Nielen pantalóny, ale i bankové kontá zo ziskov pukajú vo

švíkoch. Veď taký kontajner, ako je Slovensko, dávno pred sebou nemali otvorený. Zmestí sa do neho všetko. Od potravín, ktoré sú u nich doma nepredajné, až po obnosené handry. Vymetené z čistiarní, dobročinností, z bazárov a možno i z krematórií.

Haraburdy z celej Európy majú u nás zlet a rozlet. Celé vagóny a nákladniaky starín... Tony a tony sa onedlho zo smetiska Západu presťahujú do šatníkov slovenských žien, mužov i detí. A to nie hocaké! Ale haraburdy dezinfikované, prečistené a vylepšené na desať spôsobov ako to možno čítať aj v inzerátoch. A čo je hlavné, „predevším laciné.“ Do-vo-prav-dy-laciné. Púhych pár eur za kilogram. Nuž prečo by sme si nevylepšili fasádu? Že áno, hejže.

Medzi toľkými čuchmi-buchmi sa zavše zaskvie i čerstvejšia ryba.

Parádny kúsok. Od zrudenej dámy, ktorá si po dvoch príležitostiach na príležitosť tretiu ten istý šat nevezme. Hábočku odvrhne pekne do smetí, až sa dostane po čase k nám, na Slovensko. Tu ju pekne oprášia, napríklad i Vilma s Angelou a predajú v butiku. Pozor! Nie pod cenu. Vysoko nad ňu! Veď i kozmetika už dávno po záručnej dobe je u nás v kurze. A vždy je vraj lepšia ako naša. I balením sa vyvíja, najmä v panelákových kúpeľniach.

Prečo by si naše panie i slečny mali vyberať a pohádzať vecami zo Západu. Tovar treba dať dômyselný šmrncvrnc, trošku, trošilinku haraburdie „načančať“ a už je ako z butiku. Neveríte?

Milé dámy kúpychtivé, je to tak, ako hovorím. Ba ešte horšie. No ale čo oči nevidia (keď sa handra do predaja pripravuje), to srdce nebolí. Veď prečo by i bolelo? Keď kontrolný orgán, ktorý by mal nad týmto druhom podnikania bdieť, pekne buvinká. Videli ste už kontrolórov v nejakom tiežbutiku?

Iba ak ich manželky. A tie tiež nakupovali. Prečo by sa strmhlav nevrhli do zárobkovej činnosti i Zuza s Marou? Vari sa len nebudú „trhať“ vo fabrike, ktorá nemá ani na výplaty a onedlho si ju ktosi kúpi a ich pošle na ulicu.

„Môžeme si privyrobiť ľahko, ľahúčko.“ Tak si „riekli“, keď pikle proti potenciálnym zákazníkom piekli, i Mara so Zuzou. Do obchodovania investovali rovné dve tisícky. Čo je v našej inflácii ako kvapka v oceáne. Navyberali si handier, až ich oči boleli z toľkej pestrosti. Nielen oči, i ruky od veľkého preberania. K tomu si prikúpili päťdesiat vešiakov, známy im prišiel z Östereichu označované vine ty od priekupníka, a podnikanie sa začalo. Povolenie vybaviť bola tiež hračka. Žiaden odborník neprišiel preskúmať ich tzv. dielňu, v ktorej šijú do butiku. Ani si nepreveril dodávateľov. Tak čoho by sa báli.

O necelý mesiac sa im investované tisícky okotili ako dobré myši. Kote nie pokračovalo z týždňa na týždeň, až peniažky zaplňali šuplíky.

Veď i predávali lacnejšie ako v iných butikoch! Nečudo, že sa zákazníci hrnuli. Obchodná činnosť prekvitala. Čože prekvitala. Prekvitá doteraz! Milé dámy, deťúrence a páni. A prečo nie! Veď kontajner Slovenska je hlboký. Nemá takmer dna. A kde zaspala naša hrdosť? Tá Šípková Ruženka oplúvaná Západom dnes, Východom včera. Nežiada sa vám, aby sa konečne zobudila a hyenizmus takýchto „podnikateľov“ poslala do čerta?

Július Lomenčík

*Člen Spolku slovenských spisovateľov.
Vo vlastnej literárnej tvorbe píše poéziu.
Vydal dve básnické zbierky
(Infarkt citu a (Z)Rodenie...),
básne publikoval v zborníkoch
banskobystrického literárneho klubu
LITERA 2 a vo viacerých literárnych
a iných časopisoch (napr. Dotyky,
Literárny týždenník, Nove slovo).*

Spomínanie

Údolie usína
a ja kráčam
zaprášeným chodníkom,
na ktorom leží čas.
Otváram okno,
ktoré je svetlým miestom
v stratenej záhrade.

Ved' svetlo rád zažíham...

Jano Cíger z Mädokýša

*Člen LK Mädokýš, publicista,
glosátor, prozaik, básnik,
organizátor literárneho života.*

O očiach a okách...

Koľko sa o nich naspievalo, koľko ľudí hľadalo z očí do očí, nejaké to oko sa ušlo aj dobrej domácej polievke, iný si u niekoho urobil očko... S okom sa veru stretávame v mnohokrátom využití. V dávnej minulosti niekto múdro, alebo možno náhodne naskladal oko vedľa oka a predstavte si, čo vzniklo – Sieť. Hneď to aj využil a sieť ponáral do vody, do ktorej inak poriadne nevidel. Okám na sieťke ale unikla potom máloktorá ryba. Neskôr keď vývoj pokročil, sieťka s bystrými okami žmurkala po regáloch v obchodoch a plnila sa. Bola aj iná sieť, takzvaná maskovacia, tá sa používala opačne, teda aby nebolo vidieť. Pokrok stále šiel dopredu a zvedavé oko nehanebne a drzo spolu s ostatnými zízalo, domáhalo sa podrobností, až

vznikla sociálna sieť. Keby len jedna, poznáme ich veľa a ako odmenu za to, že môžeme cez oká na sieti kukat' do kuchyne iným, musíme aj my nechať pootvorené dvierka do nášho súkromia. Uvažoval som nad tým, či je to dobré, či je to užitočné, alebo či to nie je nebezpečné. Áno, je to dobré, je to užitočné, a áno, je to aj nebezpečné. Všetko záleží na nás, ktoré dvierka a ako naširoko necháme otvorené, teda koľko súkromia pustíme pre iných. Dobré to je, že vieme, ako sa majú naši priatelia, čo plánujú. Užitočné je, že mnohé naše aktivity je dobré rozširovať a informácie o nich idú prudko a doširoka vpred. Môže nám to pomôcť v obchodných činnostiach, v kultúre, v športe, okamžite môžeme mať späť názor dôležitej skupiny ľudí. No a nebezpečné je to, že o všetkom, teda aj o nás sa môžu dozvedieť ľudia,

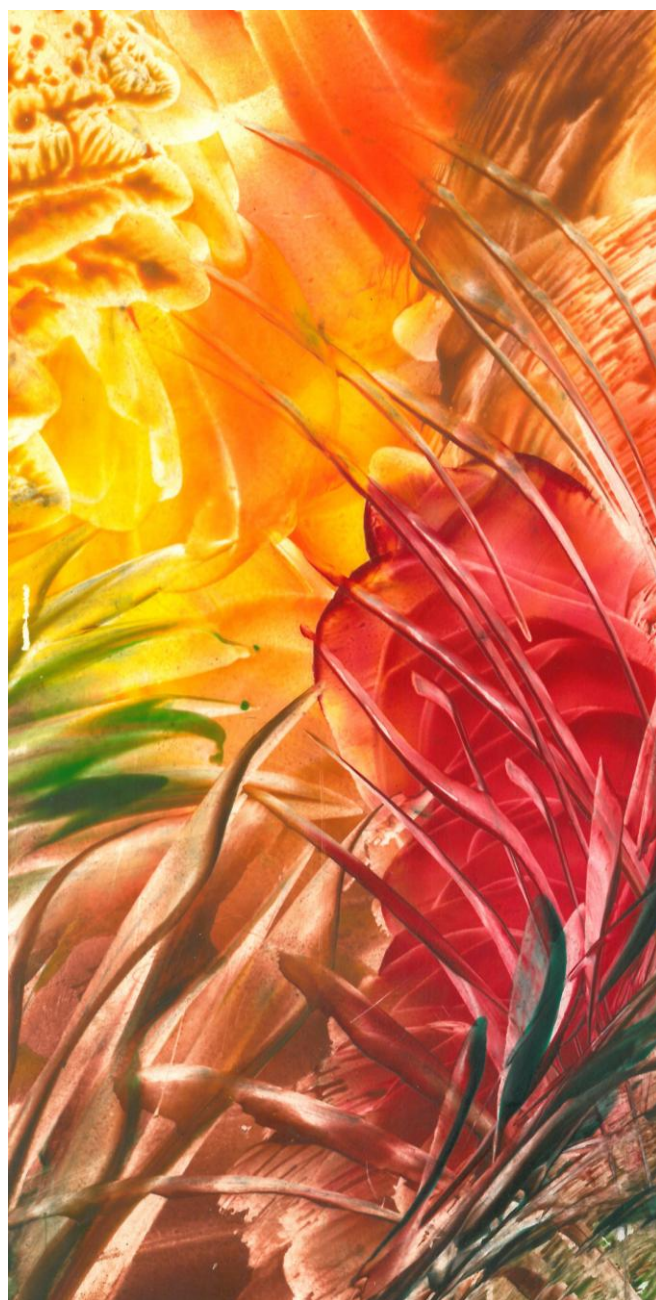
ktorí nám neveľmi žičia, alebo chcú nám rovno škodiť či ublížiť. Tak pozor, majte svoje vlastné oči otvorené a pamätajte, sieť je dobrý pomocník, ale ak vám vyklízne, raz dva sa zamotáte a bude vás mať v moci...

O jamkách na lícach...

Jamka na líci, alebo dokonca jamky na oboch lícach, to je veru niečo, čo dodáva tvári šmrnc, okrásľuje ju, robí ju nesmierne zaujímavou a príťažlivou. Podľa mňa s tými jamkami to nie je len tak a okrem estetickej funkcie si plnia aj funkciu praktickú. Neuvažovali ste niekedy o tom? Hm, ako tak dumám, asi nie, lebo pre koho iného by bolo potrebné špekulovať o jamkách ak nie pre hĺbavého glosátora. Na rozmýšľanie o nich ma naviedla jedna fotografia a čuduj sa svete iného glosátora, ktorého meno neprezradím. Na fotke je práve on a na líca má v bozku pritúlené dve pekné dievčence. Potvrďuje to dávnejšiu teóriu o tom, že ľudia z jamkami na lícach sa radi bozkávajú. Nuž a ďalšia stránka pravdy o jamkách je tá, že slúžia pri bozku na umiestnenie špičky nosa a tým dodajú napríklad strémovaným bozkávačom užitočnú stabilitu a istotu, že sa po líci nesklízu. Tiež je to šanca pre nositeľov väčšieho nosa, že ak ho umiestnia do jamky, tak na líce perami dočiahnu.

Najhoršie dopadnú tí skutoční nosáči, lebo veru často odídu od dievčaťa s naozaj dlhým nosom.

Dosť bolo špekulácií a filozofovania na túto tému. Milí moji, je čas sa pozrieť okolo seba, aby sme sa neskôr s nostalgiou neponosovali, že sme si nechali ujsť príležitosť pre tie jamky a výčnelky na tvári.

Monika Račková

Členka LK VLAS,
o sebe – „ja som ja, no čo už“

XXX

myšlienky vŕzgajú...
keby sme mali veľa schodov hučali by
do nemoty...
a toľko krokov do kopca ešte
zostáva...
a ticho nespí, nesníva...
iba sa potáca....

XXX

strácaš sa mi v tme...
hľadám ťa sluchom...
ako duch zakráda sa túžba, prišla
nečakane...
v priehľadných šatách, v pohľade
hladnej divožienky...

XXX

vo vlaku precitnutí utekajú domy a
sklíčka odrážajú sny...
v odrazoch koľajníc mihá sa tvár,
ktorú nepoznám...
sprievodca spieva cestujúcim...
som rád, že vás mám... :)

Martin Dzúr

*Člen LK VLAS,
neustále hľadanie inšpirácie
mu umožňuje znovu
a znovu precítiť trpkú chuť života.*

Uspávanka

Stárpne ti dych po ukazovák pravej
ruky
do podoby odratého kolena.

Mnoho dní nevyčerpaných
dovoleniek, ešte viac nadčasov,
aby si stíhal letmé úsmevy detí,
uložených do postielok s umytými
zúbkami, vycikaných, každý deň tak
ako dnes, zhasnúť a spať.

Natiahneš sa, ale si prikrátky.

Dnes bude rozprávka o zlatej rybke,
o soli, čo sa rozsypala v kuchyni na
stole, keď si si krájal včerajší chlieb,
o kráľoch a kráľovských šašoch, ktorí
sebou zaženú vlastný smútok,
o princoch bezhlavo bojujúcich
s veternými drakmi.

Nikdy si nebol silákom, načo tá tiaž
na hrudi?

Otočíš hlavu, už spia. Nepamätáš si na
koniec, len vieš, že zvonili, nad
prašnou cestou k cintorínu, pre bosé
nohy, ktoré sa šúchajú k svojej posteli,
pre prázdnu ťažkú hlavu, ktorú treba
každý večer vysypať na vankúš
a rozhoďať sa v starej sieti detstva.

Má veľké oči a uviaznuté nemé ryby,
natlačené v konzervách,
už poslušne čakajú
na zajtrašie raňajky.

Socializmus zo spálne

Ešte v polospánku kreslím a znovu
zotieram znaky zo stien,
aby som spočítal zajtrajšok.
V prestávkach medzi milovaním mi
na ne svietia záblesky prichádzajúcej
búrky.
Je zložité nájsť rovnicu pri toľkých
rozdieloch
a malé zmeny nestačia.
Cítiš ich vo vzduchu, spotená z letnej
noci,
sú znepokojúcejšie ako revolúcia,
a vieš, že sa už nedokážeš sústrediť.
Zatvoriť oči, sme tak blízko...
Neutíchajúci potlesk,
prší.

Mlyn

Dva smutné kamene,
cigánske oči klamú,
že zložia mlyn.

Ťaháš bielymi, znova otváraš
nové témy,
aby si mohla ďalším ťahom
spraviť zo mňa singulár.

Nevedieť

Žiť strachom dieťaťa na pleciah
iných,
zem ďaleko pod nohami
ledabolo sa hompáľa.

Odsúdená k tomu, aby ma niesla, trpí
ma rozkolísaná dychom newyorkskej
burzy,
ťarchavá z modlitieb arabských
šejkov,
petabajty informácií v ľudských
hlavách ju nakláňajú,
vychylujú ma s ňou k všediaciemu.

Čím viac právd vieš, tým si lepším
človekom.

Našliapnem opatrne, ale pôjdem, kam
chcem,
pretože poznám smer.

Byť znovu dieťaťom na pleciah
iných
a cítiť ten strach.

Monika Kysel'ová

*Nie je členkou LK,
venuje sa maľovaniu obrazov,
komponovaniu hudby
a písaniu textov.*

Šťastný život

Dnes už nechcem počuť o žiadnych
zlých posolstvách,
ani o žiadnych zlých správach, či
pohromách,
je čas na zmenu zaužívaných
spôsobov,
chmáry temnej minulosti upadajúce
do zabudnutia,
nahrádzajú ich nové šance,
ktoré sú práve na dosah,
aj keď zabudnúť na všetky prežité
trápenia je veľmi ťažké,
ale nevzdať sa a ísť za svojím cieľom
je ešte ťažšie.
Nie je nič krajšie než zbaviť sa
všetkých pochybností,
a začať žiť život, po ktorom si vždy
sníval/a,
dovoľ sám/sama sebe stať sa šťastným

človekom,
tak to skús, zbav sa tých zlých,
pochmúrnych myšlienok,
nechaj ich rozplynúť sa preč vo vánku
vetra.
Nauč sa žiť šťastný život,
tancujme spolu pod modrou oblohou,
radujme sa z prítomného okamihu,
a z šťastia, ktoré si predsa všetci
zaslúžime.

Lucia Kresanová

*Členka LK VLAS,
študentka Gymnázia B. S. Timravy
v Lučenci,
poetka a nádejný polygot.*

.....

xxx

Vzrušenie z nočnej oblohy
si zamenil za bledé neónky ako z Las
Vegas,
chabá pouličná lampa
sa stala reflektorom.
Nevidíš, ako ťa oslepuje,
veď už nekráčaš, ale len tápeš.
Zhasni tú tmú a uvidíš svetlo.

xxx

Nepotrebujeme uniformy,
aby nás nevedeli rozoznať.
Kiežby to bolo len o fejkových
teniskách.
Odpisujeme ako školáci,
prvý od druhého, druhý od tretieho
a závidíme si vlastný rukopis.

Podpaľáčka

Pomaly prikladáš,
s úsmevom dúchaš do ohňa,
ohrievaš si ruky
a horí ti tvár.
A šaty.
Zabudla si.
Oheň je len tvoj
a popol takisto.

Jana Švikruhov

*lenka LK Vlas,
píše poéziu.*

Leto na dedine

Milujem letn večery.
Keď slnko zapadá.
Keď v tichu sveta
dozrieva naša záhrada.
A lastovičky upiac na drte,
dýchajú po lopote.
Milujem ernice vo vnovom pohári.
Keď ich l slnka nádherne rozžiari.
Milujem sladk voav broskyne.
I mušky utopen vo vne.
Milujem zelene slivky,
akajce na detské chvlky.
Milujem teplo na žltom balkóne.
Farebné kvety v ruovom zhone.
Milujem vnu uschnuteho sena.
Milujem, keď z mlieka stúpa pena.

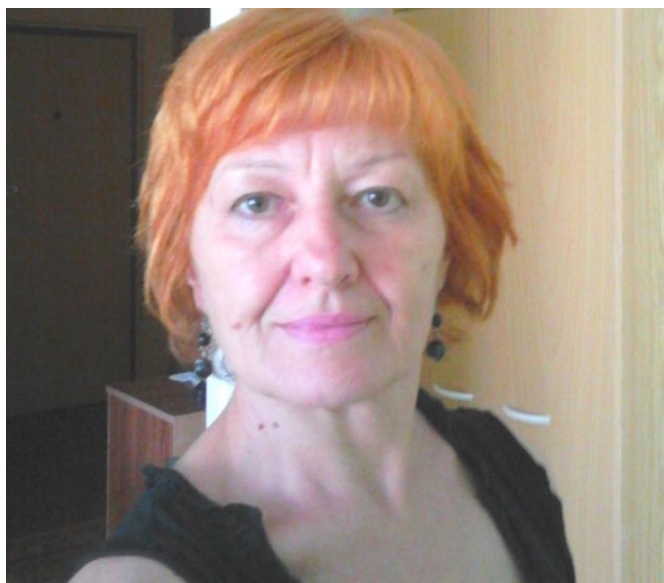
Zimn balada

Sedme pri krbe.
V rukaviciach.
Hrejeme si srdcia
visiace na policiach.
Farebné fotky.

V ramikoch na stenách.
Spomienky jesenné
vzal so sebou prach.
Mňa sa čas.
Aj my sa mname.
Už vea strácame.
Ako tie jablká
peene v upane...

Veľká noc

Krz.
Pri strome.
Stále je ten istý.
Kým stromu na jar
zelenaj listy.
Sladké leto plody prinsa.
V jeseni vietor lístky unsa.
Zima tá najviac podobá sa krzu.
V nádeji na jar deti cencule lzu.
Len holu pravdu na krzi.
Vanok k Vekej noci priblizi.
Nádej na vzkriesenie
vo mne aj v tebe tlie.

Štefánia Drastíková

*Členka LK VLAS
pri NOS Lučenec.*

Sen o jahodovom nebi

Vo večernom ískaní tohto dňa
sa v tvojich sľuboch zotínam celá.
Do hriešnej sladkosti jahôd
sa vracajú dlane.
Budeme sa červenat' len chvíľu
kým sa večer zahryzne do našich rias.

XXX

V kalužiach dozrel spln a noc sa desí
jeho krvi.
Líhaš si do včelích tiel. Opäť je
súmrak –
a ťažké otázniky krívajú medzi nami.
V stromoradí pod oknami
besnie zlý sen.
Sme nahí z premárnených dní.
Až keď sa dotknem chvíle, čo ma
tajne zradí
prehltnem výkričník.

Zima

Vietor z bielych hrív
ľadovými podkovami
triešti krajinu
o moje plavé vlasy.
Na hrane spiaci deň
je možno posledný
pre zažívanie sviec.

XXX

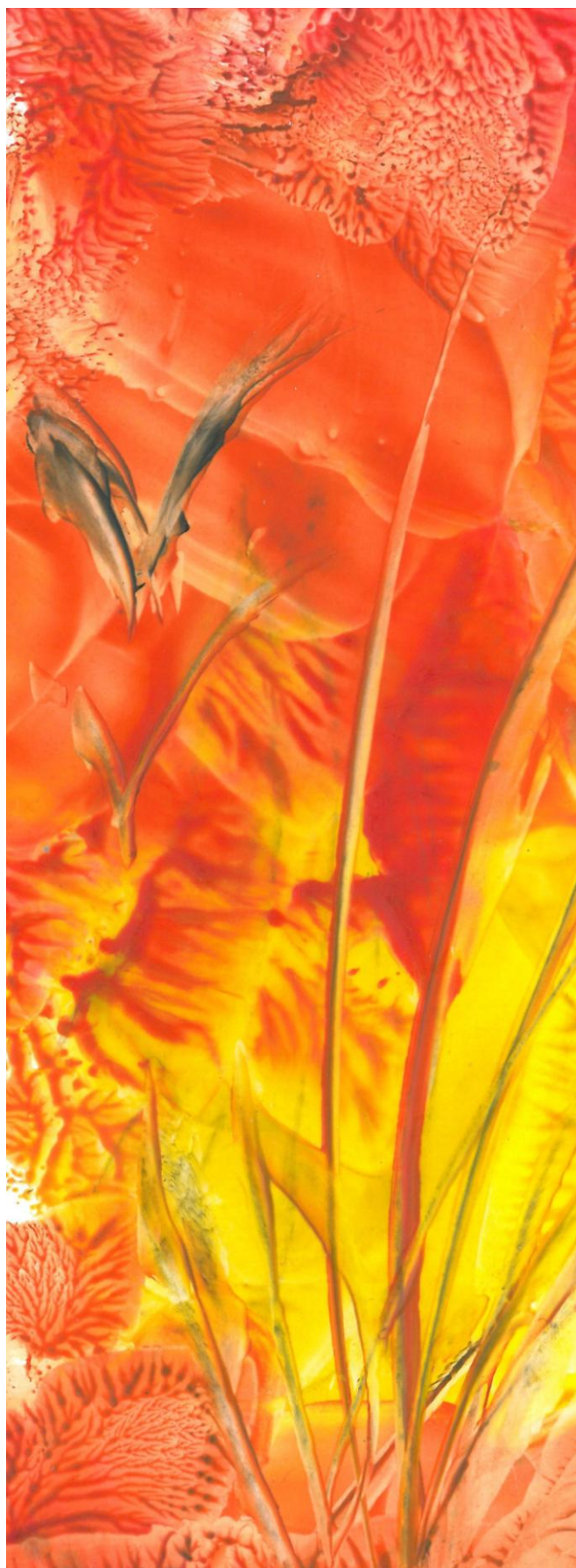
V noci sa krívajúci sen potkýna o tvoj
dych
Z ostrihaných komét rastú vlasy
Si žena s účesom pážaťa
Zošpúliš ústa
Keď víchor láme krík.

Z krehkej naivity rastie v očiach tma
Do vetra sa oprela loď
Svitá

Každým žmurknutím vyrastá zo mňa
tieň.

Predstava

V bosom ráne sa oči dotkli rosy –
taký bol návrat svetla
Vidím dom s tvojimi očami
Zo zreníc mu vyrašili muškáty
V múroch z pavučín sa obesila muška
lepím slovo k slovu
vetný základ ako sklenený črep
z tvojho rozbitého okna.

Aneta Beňková

Veľký Krtíš

List bani

Včera mi cinkol v pamäti
banský stroj,
pretočil sa v studenej čiernej zemi.
Zasadím do nej gaštan.
Pri plote v súmraku,
nazriem do piesne, možno tej,
ktorá zoskočila zo skrine
o kúsok lepšej ako včera.
Aby som obelela
ako sen pre deti.

Neveriaca

Ticho, je nezvestné teplo duše,
lieči mi unavené oči,
čo neustále hľadajú
zázraky pondelkov,
odmietajúce prezývky a synonymá.
Pozerám na kvety,
ktoré mi nikdy neprinesieš,
vidím len krátke chvíľky
v nedeľných prikázaniach.

Rodný list

V modrom ľadovom víre
ako Bludný Holanďan
krúžim pod vinami
naivných tajomstiev,
prepísaných milioónkrát.
V spenených vlnách,
pred horiacimi súsošiami
vytúžených pobreží
niet miesta
pre kotvy mojej lode.
Je na čase sa prepísať,
prepísať, otočiť list.

Vzdialení

Ponad šípy a príbehy
v tajomstvách zamatových nocí
a kľúčových dierok,
spomínam postupne na prvé lži
na posledné kríže
plávajúce dolu vodou,
chodníčky a ciele stratených prikázaní,
keď som stála v kúte tvojich snov.

Vladislav Král

*Člen LK VLAS,
„píšem hlavne poéziu,
v súčasnosti príležitostne.
Veľmi sa teším, že akcia Vlak
literatúry má svoje pokračovanie
a že sa môžem zapojiť“.*

Po 27-čke

Na wikipédii čítam o vyletení
z hniezda.
Pocity tepla, dostatok jedla
a rodičovské krídla
vystriedal svet, v ktorom sa platí za
všetko.

Postupne mi je detský priestor
pritesný.
Steny sa hýbu.
S tromi bratmi na dvoch
poschodových posteliach –
som náchylný podľahnúť apatii.

Medzi životom a realitou

Bezoblačná obloha,
horúčosť ulíc hasím pivom,
paradajky som dnes nepolial,
nedá sa spať v prehriatom byte,

moja myseľ
nevie vypnúť,
blúdi,
vymýšľa si
podľa svojej vlastnej chuti.

Na ceste do Nitry

Keď neprichádza zmena,
cítim sa sklamaný,
situácia vhodná na začatie depresii
alebo nekontrolovaného pitia.
Otvoria sa dvere na Golianovej ulici.

Turecká

Veľké, Turecko je veľké,
križovatka môjho roku 2018,
stratený v objavovaní
niečoho medzi a uprostred
západu a východu, kultúry a obchodu.

Iveta Zaťovičová

„Literatúre sa venujem pasívne celý život – v mladosti ma oslovovala predovšetkým poézia, písaniu prózy sa venujem len posledné tri roky, počas ktorých mi vyšli štyri knihy, z toho prvá, Tiene babieho leta v júni 2016 a zatiaľ posledná, v máji 2018, s príznačným názvom Príd' v májovú nedeľu. Okrajovo sa venujem realitnému trhu a práci v prekladateľskej agentúre.“

52 minút

(Majster a Margaréta úplne inak)

Nemá rada tieto malé infarkty. Človek len sedí v polozhybe a nevie sa pohnúť, tak ako ona teraz. Možno by sa aj vedela, ale dosť to bolí a trochu má strach — čo ak si prihorší? Keby vedela, že sa tak rozohní kvôli pár sto sprostým poznámkam, tak radšej bez slova vypne televízor a vzdiali sa. Lenže z nejakého dôvodu, možno z dôvodu náhleho výpadku pudu sebazáchovy, začne na stoprvú poznámku Majstra reagovať.

„Keď sa ti nepáči, tak nepozeraj!“

Majster sa však nedá odradiť. Poldruha fľaše, aj keď len deväťpercentného vína urobili svoje.

„Taaaáký zlý film!“ O chvíľu zas: „Taaaáááááký zlý film! Ako to

môžeš pozerat’?“

Uvedomuje si cyklickosť takýchto večerov a ich záverov. Pri prvej fľaši sa Majster nevie zdržať chvál, aká je len múdra a šikovná, ako je im spolu dobre a aký životný pokoj konečne našiel. Pri druhej fľaši Majstrovi začne prekážať Grétina neodzva a nekomunikovanie, keďže ona sa úchytkom snaží aj vidieť, čo pozerá. Niekedy prípadne aj opačne.

Film je veľmi priemerný, no na neskorý sobotný večer stačí: niekto sa rozhodne zmeniť svoj život a zinscenuje svoju smrť, aby mohol začať inak, pod novou identitou.

„Taaaáááááá nuda, taaaááký zlý film! Taaaáákýýýý zlý film!“

Majster už nevyzerá ako Majster, ale pripomína plačku na dedinskom pohrebe. A *koool'ko sa len*

*narobil a ako miloooooval tento ži-
vooooot....*

Film sa prehupne do druhej polovice a začína mať aký-taký spád. Má rada Colina Firtha, obzvlášť odvtedy, ako ho videla v Kráľovej reči. Povedala by, že je takmer jej typ, ale z jej úst by to vyznelo ako kliše, keďže žije s Majstrom, ktorý ako Colin Firth teda ozaj nevyzerá, a ani nekoná, skôr úplne opačne. Momentálne ešte horšie, lebo o chvíľu dôjde k infarktu. K jej infarktu.

Konečne nejaká akcia, zdá sa, že Colin sa vie predsa odviazať, keď je niekym iným. Sympatické je, že sa svojej vyvolenej prizná, že je niekym iným, a keď sa idú milovať, spýta sa jej, či môže byť svoj. Mladá samozrejme povie, že nie, lebo ten starý Colin by ju nebavil. Chce toho nového, odvážneho, takmer vtipného bojovníka.

Gréta začuje Majstrovu osudnú stoprvú poznámku: „Taaaaááký zlý večer! Taaaaááký zlý film!“ Nadýchne sa, šmarí okuliare do prísediaceho Majstra a spustí vášnivý traktát o tom, či naozaj musí toto počúvať každý večer a či *naozaj* nemôže bez toho, aby posledných dvadsať minút nedominovali Majstrove komentáre o kvalite filmu, toto dielo dopozerať. Nakoniec vypne a ostentatívne odchádza.

Už pri prvých krokoch vie, že jej prejav mohol byť menej vášnivý a že si mohla z neho nechať aj na druhýkrát. Na záchode len zavrie dvere a stojí, drží sa na mieste, kde je vraj srdce a kde ju to bolí. Krč nepoľavuje, ale ešte ju nechytá ľútosť nad sebou, ani záchvat lúčenia. Vie, že o pár minút sa bude vedieť pohnúť aj sadnúť, a o ďalších pár minút to prejde úplne. Dvadsaťdva minút, má to vyskúšané ako nič, alebo ako všetko v živote.

Konečne sa odváži sadnúť si na záchodovú dosku. Keď vstane, Majster je už preč, odpratal sa do spálne, dokonca zavrel za sebou dvere, čo je dobrým znakom — nebude ju vyvolávať, kde je a prečo už nejde spať.

Tiež nemusí vedieť o každom mojom malom infarkte. Však keď bude väčší, dozvie sa. Hádam.

Pomaly sa presunie do jeho pracovne, je tam dobrý, nový gauč, na ktorom ešte nie sú polámané perá. Je fialový, a fialová upokojuje. Opatrne si sadne a spustí ruku z hrude. Stále to bolí, tak ju dá späť. Ľudia si myslia, že keď si chytia boľavé miesto, zastavia bolesť, či nebodaj smrť. Aj ona si to myslí.

Po ďalších desiatich minútach krč ustúpi natoľko, že si môže na gauč ľahnúť. Dvadsaťdva minút, ktoré potrebuje, prejde čochvíľa.

O chvíľu to určite prejde.

Hlavou jej blúdia všelijaké myšlienky. Teší sa, že balkón je otvorený

teplý vzduch. Myslí na blízke jesenné dni a večery, keď si pre krátky prílev kyslíka vyjde na balkón a vbehne dnu, do teplučka. Teraz je to opačne, posledné dni dýchali len v byte, a do horúčav vonku vybiehali iba z núdze, napríklad do práce.

V šere tmy pozoruje drevený regál s okienkami, sú na ňom artefakty, ktoré jej pripomínajú Adama. Ako sa len tešil, keď ten regál kúpili! Už tu síce nebýval, ale páčil sa mu. Tak ako ona, aj on má rád okienka, súkromné ostrovčeky pre nepotrebné vecičky, neštandardne rozložené na neštandardných miestach. Alebo aj štandardných. Teraz je regál zaprataný slovníkmi a káblami, je na ňom starý fotoaparát, aj nový, a všelijaké sprostosti — Majster má proste rád techniku.

Opäť skúsi dať ruku dole z hrude a... nebolí. Zhlboka sa nadýchne a... v pohode, prešlo to.

Ostanem tu, nepôjdem do spálne. Nech vie!

Aaale, čo tu budem trucovať...

Skontroluje hodinky, či dosiahla svoj rekord a ľahne si.

Je tesne pred polnocou. To naozaj prešlo päťdesiatdva minút? Tie jej malé srdcové záležitosti nikdy netrávajú tak dlho, ani teraz sa jej to tak nezдалo, myslela, že dvadsaťdva minút plus mínus.

No... starnem asi, budem si musieť zvyknúť.

Nemá rada tieto malé infarkty. Nevyriešia nič, zdržiavajú ju od príjemných či menej príjemných činností, ale hlavne — chvíľami ju privádzajú k myšlienke, že Majster jej ubližuje. Neprekážalo by jej, že ju nemiluje, ale to, že ju zabíja. Pritom on zabíja len čas, ktorý nemôže tráviť s ňou. Keby mu dala možnosť rozprávať počas filmu, ktorý on nesleduje, klásť jej pritom otázky, týkajúce sa vraždy bývalého fínskeho či čínskeho (hoc aj filistínskeho!) ministra alebo výšky príspevkov Holandského kráľovstva obetiam zemetrasenia na Haiti, nepohádali by sa. Naozaj si mohla odpustiť ten sprostý film, ktorý sa jej páči, vrátane výkonov nejakého Colina, ktorý hral niekoho, kým ani nebol. A čo na tom, že ju nórsky prístup ku globálnemu otepľovaniu o pol desiatej večer nezaujíma? Ani riešenie križovatky na Masarykovej a Vajanského. Mala by byť ústretovejšia a milšia, tak ako jej to sám povedal: „Nie si ku mne milá. Mala by si byť milšia. Ja sa ti stále venujem, stále ťa informujem...“

Ved' to.

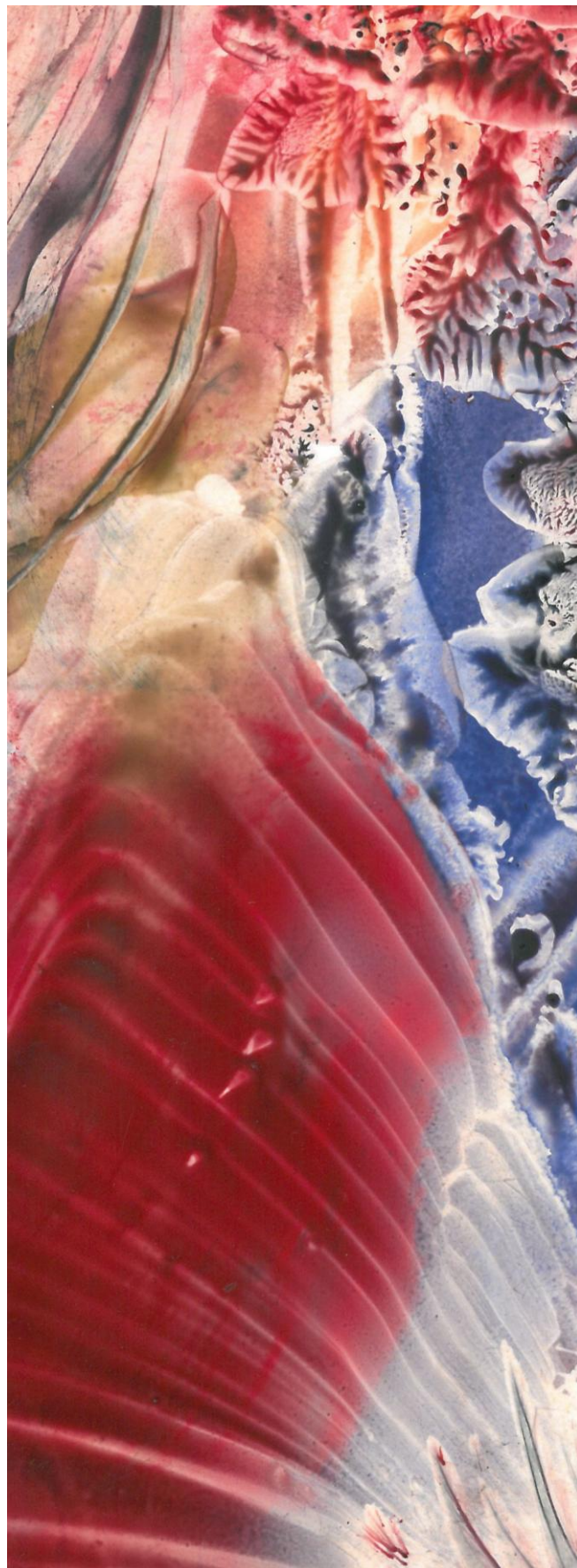
Vojde do spálne. Majster spí spánkom spravodlivých a spokojne odfukuje. Vo sne bojuje s rozkopanými cestami, lenivými úradníkmi, zle

situovanými križovatkami a nefungujúcimi semaformi.

Ráno čulý a veselý poodkladá z drezu zvyšky riadu a keď Gréta vstane, s roztvorenou náručou sa jej opýta, či sa dobre vyspala.

Nie, nevyspala som sa dobre, ale nepoviem ti to.

Jej odpoveď „Dost' dobre“ znie dost' dobre.

Daniel Szoó

*Člen LK VLAS,
študent štvrtého ročníka
filmovej scenáristiky a dramaturgie
na Akadémii umení
v Banskej Bystrici,
snažiaci sa preraziť vo svete písania...*

Kytica pivoniek

Hľadím za tebou
v zime.

A nemám nič,
Paeonia,
len vôňu
tvojich kytíc.

A nemám nič,
Paeonia,
len lúku
tvojich nohavíc.

Žena s platňami na prsiach

„Koľko máš kníh?“ Zobudil ma hlas, ktorý som si nepamätal. Ostal som otočený tvárou k stene, od ktorej sa odrážal môj dych. Smrdelo mi z úst.

„Požičiaš mi niektorú?“ Hlas pokračoval vo svojom monológu a mňa bolela hlava.

„Zober si, ktorú chceš,“ odpovedal som nevrlo a hlas už ďalej nereagoval. Zavrel som oči a skúšal ďalej zadriemať. Ozval sa buchot.

Zvedavosť mi nedala, otvoril som oči a otočil sa. Uvidel som nahú blondávu ženu s malými prsiami a chlpatým rozkrokom. Bola nahá a kolená mala celé od modrín. Štverala sa na moju knižnicu a snažila sa natiahnuť za tými najzaprášenejšími knihami na vrchnej polici. Na zemi ležali

platne, ktoré zhodila z jednej zo spodných políc, o ktorú sa opierala nohou.

Všimla si, že sa na ňu pozerám a líca sa jej zafarbili na červeno. Rýchlo zoskočila dolu, v ruke držala Pstruholov v Amerike a rýchlo sa zohla pre platne. Vybrala si dve z dvojbalu a rýchlo si nimi zakryla prsia. Nemala problém s tým, že jej ohanbie sa na mňa usmieva, hlavne, že mala zakryté prsia.

„Čo to robíš?“ Opýtal som sa jej rozospatým hlasom, ktorý podfarboval môj zápachajúci dych.

„Beriem si knihu, ktorú chcem.“

„Ktorú teda chceš?“ Vstával som pri tom, ako sa so mnou rozprávala. Mal som gigantickú erekciu a ona si to všimla. Rozchichotala sa a zakryla si oči. Platne jej ostali visieť na hrudi, bradavky jej trčali cez diery v strede platní.

„Čo to robíš? To, čo chcem vidieť, už vidím,“ povedal som a otvoril okno. Cezeň dovnútra vnikol svieži vánok bohémskeho rána o dvanástej. „Dáš si kávu?“

Neodpovedala, iba si ďalej zakrývala oči a tvárila sa, že neexistuje. Po podlahe bolo rozhádzané naše oblečenie. Nechcelo sa mi obliecť a tak som ho prekročil. Prekročil som jej šaty s textúrou letných kvetov a pomyslel som si, že sa obliekla dosť nalahko takto v decembri. Prekročil som svoje nohavice, ktoré boli niečím oblie, prekročil som aj pár topánok bez

šnurok, ktoré boli príliš veľké na to, aby boli jej a príliš malé na to, aby boli moje. V kuchyni som nemal umývadlo a tak som išiel nabráť vodu do kúpeľne. Keď som z nej vychádzal, žena s platňami na prsiach stála pri stene a predstierala, že je tapeta. Zohrial som vodu a nalial ju do dvoch šálok. Otvoril som dvere na linke a zisťoval, že nemám kávu.

„Nemám kávu. Spravím ti čaj.“

Dievča nijak nereagovalo a tak som jej spravil čaj. Položil som jej horúcu šálku k nohám a všimol si, že nechty na chodidlách má namaľované červeným lakom. Vystrel som sa a napil zo svojej horúcej vody. Už som nemal erekciu.

„Máš rád sneh?“ Ozvalo sa od tapety s platňami na prsiach.

„Mám.“

A žena s platňami na prsiach sa zhmotnila. Podišla ku mne, oči mala stále zakryté a usmiala sa. Ľavá ruka jej ostala na očiach a pravou chytila jednu z platní. Skvačila ju a cez diery v strede prepchala svoj tenký prostredník. Hranu platne si priložila k perám a začala do nej jemne fúkať. V tej chvíli sa cez otvorené okno ozval spev lastovičiek. Kvôli nej sa vrátili z teplých krajín.

Ja som sa zatiaľ oprel o stenu, ktorá mi chladila zadok. Žena prestala fúkať do platne a ja som si cez okno všimol, ako lastovičky v tichosti odlietavajú. Zohla sa pre čaj a napila sa

z neho. Kým mi koncertovala, stihol jej vychladnúť. Z decembrového chladu cez okno mala na tele zimomriavky, ktoré jej po prvom dúšku zo šálky zmizli.

„Oblečiem sa,“ pošepala a zohla sa pre šaty. Pod nimi mala na zemi silonky, ktoré si však nedala. Natiahla si na telo šaty, spod ktorých pretŕčala platňa, ktorá jej ostala visieť na prsníku.

„Môžem si zobrať aj túto platňu?“

„Môžeš.“

Obula si na bosé nohy s červenými nechtami tie topánky bez šnúrok, ktoré boli príliš veľké na to, aby boli jej a s knihou v ruke a s platňou na prsníku pod šatami odišla.

Marcel Páleš

Člen zoskupenia básnikov z Banskej Bystrice Generácia NULA. Člen Spolku slovenských spisovateľov. Vyštudovaný učiteľ slovenského jazyka, literatúry a etickej výchovy. Profesionálne v súčasnosti dramaturg Rádia Regina Stred (RTVS). Jeho literárna tvorba sa sústreďuje nielen na prozaické a poetické žánre, ale veľkou časťou sa angažuje aj v úvahových či esejistických článkoch, cez ktoré sa najčastejšie dotýka problematiky zmyslu života. Rád čitateľa nabáda pozastaviť sa a zamyslieť nad maličkosťami a mnohým prehliadaným...

DO MORÍ VEČNOSTI

Ani najkrajšia minca nemá len jednu stranu
ale vždy bývajú dve
Niekedy stačí zastaviť beh života
a jednoducho zmeniť smer
Ale kedy povedať Áno?
a kedy sa natiahnúť po Nie?
Kde lietajú malí anjeli
ktorým sa na Zemi nedostali krídla?
Sú tam kde sa ľudia milujú
či tam kde sa nenávidia?
Kadiaľ chodí myšlienka
ktorá bola v zárodku zabitá?
Vlieva sa do morí večnosti

či ju stále drží prízemná realita?
Kedy sa dozvieme význam vecí?
Prečo sa dejú tak ako sa dejú?
Prečo niektorí ľudia môžu byť šťastní
ako z obrázku
a iní sa za celý deň od srdca
nezasmejú?
Aký náhrobný kameň má v raji drobná
nádej
ktorej plameň napokon predsa len
zhasol?
V čom spočíva čaro utrpenia
a čo má vlastne smrť spoločné s
krásou?
Prečo vie klopanie zvnútra zabolieť
viac ako kopanec do tela?

Kto rozhoduje o náhodách
a kto o tom či túžba doputuje do
cieľa?
Kde lietajú malí anjeli
ktorým sa na Zemi nedostali krídla?
Sú tam kde sa ľudia milujú
či tam kde sa nenávidia?
Ani najkrajšia minca nemá len jednu
stranu
ale vždy bývajú dve
Niekedy stačí zastaviť beh života
a jednoducho zmeniť smer
Ale kedy povedať Áno?
a kedy sa natiahnuť po Nie?

SLNKO Z TVOJICH SLNEČNÍC

Poznáš ten pocit
keď ti aj pri najväčších úpekoch cez
leto
chýba slnečný jas
či keď pršia obdobia nekonečných
lejakov
a tebe je prisucho
Na duši

Viem že ty o tom vieš
a ne jeden tvoj deň zapadol
bez toho aby v tebe vyšlo slnko

Poznáš ten pocit
keď túžiš milovať
ale v zrkadle vidíš iba tiene samoty
a ako strašiak sa rozhliadaš
či z poľa ľudí niekto nevyklíči

Pre teba

Viem že ty o tom vieš
a ne jednu noc ti bola zima
Na srdce

Poznáš ten pocit
Keď túžiš tvoriť a odovzdať čo
najviac
ale priveľa netvorov z okolia ti
vykráda nádej
A ostatným si za blázna
Za čudáka
Za pomätenca Za cudzinca

Viem že ty o tom vieš
Vincent
Ani sa nečudujem Že si nezostal
na tomto svete o zrnko dlhšie
A teraz maľuješ slnečnice
vo večných poliach
kde ťa už nesmädí
Po štipke uznania Po láske Po živote

Poznáš ten pocit
pre mnohých nepoznaný
Pocit pre nemnohých
čo poznajú
Alebo poznali

Roman Buhovecký

Člen zoskupenia básnikov z Banskej Bystrice Generácia NULA. Je akousi externou súčasťou Generácie NULA, keďže nie je literárnym autorom, ale ako hudobný interpret často spolupracuje s Nulákmi, sprevádza ich na rôznych podujatiach a na ich texty skladá hudbu. Vzniknuté pesničky bývajú potom sympatickým spestrením podujatí niektorého či viacerých členov Generácie NULA. Tento rok vychádza jeho debutový album Svitanie, na ktorom sú texty nielen Nulákov, ale aj ďalších básnikov.

Chvíľu vyššie ako vtáky

<https://www.youtube.com/watch?v=M-feORyXOOA>

Text piesne: Marcel Páleš.

Hudba: Roman Buhovecký.

Spev: Monika Tuková,

Roman Buhovecký.

Majster zvuku: Peter Gazarek.

Video: Juraj Kuboš, 2017

Na papieri

(text aj hudba: Roman Buhovecký)

Na papieri smiešne čiarky
Mesiac poslal dnu svoj tieň
Napíšem ti do obálky
čakal som ťa celý deň

Do klobúka nasyp vietor
Ja ti na ňom priletím
Na papieri zostal priestor
Slovami ho zaplním

**Nie sme jediní z tejto krajiny
Prečítaj noviny a sadni si sem
Nie sme jediní z našej rodiny
Natiehni hodiny a odplávaj späť**

Na pohári mokré fláky
Prstami ich zotieram
Do dlaní si vkladám spánky
Až nad ránom usínam

Na dverách zavrzli pánty
Spoločnosť im posielam
Na topánkach stiahnem šnúrky

Tuším že už odchádzam

**Nie sme jediní z tejto krajiny
Prečítaj noviny a sadni si sem
Nie sme jediní z našej rodiny
Natahni hodiny a odplávaj späť**

Malý vtáčik
(text aj hudba: Roman Buhovecký)

Som len taký malý vtáčik
Lietam si kde sa mi páči
Vyletím až nad oblak

Som len taký malý vtáčik
Robím si čo sa mi páči
Lietam svetom sem i tam

**Rozprestriem krídla
Môžem si vybrať
Kam dnes poletím**

**Rozprestriem krídla
Dobre sa vyznám
V živote sa nestratím**

Som len taký malý vtáčik
Papám čo mi hrdlo ráči
Jablčko si vychutnám

Som len taký malý vtáčik
Slobodný som – to mi stačí
Dokonalý život mám

**Rozprestriem krídla
Môžem si vybrať
Kam dnes poletím**

**Rozprestriem krídla
Dobre sa vyznám
V živote sa nestratím**

**Keď budem chcieť
Môžem aj hneď
Trebárs letieť do neba**

**Keď budem chcieť
Môžem aj hneď
K šťastiu mi viac netreba**

Ľudovít Majer

Člen zoskupenia básnikov z Banskej Bystrice Generácia NULA. Brilantný aforista. Písaniu sa venuje približne od roku 1988, kedy začal uverejňovať svoje aforizmy a epigramy na stránkach dnes už neexistujúceho satiricko-humoristického časopisu Roháč a neskôr aj v ďalších vtedajších periodikách, dokonca aj v zábavných reláciách Slovenského rozhlasu. Príležitostne sa venuje aj poézii, ktorá je taká ako on, svojská. V súčasnosti sa môžete s jeho tvorbou stretnúť na stránkach Literárneho (dvoj)týždenníka a programového dvojtýždenníka TELEplus. V roku 2013 mu vyšla knižka jeho už publikovaných aforizmov, epigramov a iných drobností pod názvom Ľudove slovesnosti..

.....

AFORIZMY

Každý si nesie svoj kríž... a Slováci dvojité.

V manželstve, v ktorom to klope, jeden drží klapačku.

V manželstve šetrili, kde sa dalo..., aj dvojčičky mali len jednovaječné.

Slovo robí chlapa..., súvetia a rozvité vety ženu.

Po rozvode si všetko nechala..., s nulou sa vraj deliť nedá.

Špinavé peniaze sa dajú preprať, ale špinavci ostanú špinavcami.

Na súsošie treba viac sôch..., na súženie postačí jediná žena.

Peniaze hrajú najväčšiu rolu tam, kde najviac chýbajú.

Čím máš menej peňazí, tým väčšiu môžeš kúpiť po papuli.

Na píle pracovalo necelých dvadsať pracovníkov.

Na lepšie časy sa už dávno zablýskalo..., len akosi dlho hrmí.

Často mi preblyсне niečo hlavou, ale zatiaľ ešte nikdy nehrmelo.

Na vodičku by mal alkohol slabšie vplývať ako na vodiča, lebo sa vo vodičke trochu rozriedi.

Tí, čo nemajú dlho čo do žalúdka, sa ozaj nemôžu na všetko vysrať.

Po väčšine aj dlhých výmien názorov sa stáva, že si obidve strany ponechajú svoje.

Nikto nemôže za to, aký sa narodil, ale takmer každý môže za to, aký zomrie.

Záletní muži za to nemôžu, že majú sťahovavého vtáka.

Komu odídu zmysly, začne robiť nezmysly.

Jedným z najlepších príkladov toho, že v jednoduchosti je dokonalosť, je osolený chlieb s masťou a cibuľou.

E-mailová adresa z čias, keď ešte boli slovenské koruny:
dvarožky@pivo.20sk

Čím viac si toho zoberieš na plecيا, tým skôr sa ti podlomia nohy.

Mnohí z tých so zlatom v hrdle si musia zvyknúť na život s nožom na krku.

EPIGRAMY

SKÚSENOŠŤ

Každý, kto spal na vavrínoch, skúsenosť má istú: Časom majú všetky cenu bobkového listu.

PÄTOLÍZAČI!

Na súčasnú dobu to ste veru krátky, už nestačí päty lízať, dnes už treba zadky.

ZMENA

Nič neriešia pivné reči, treba niečo nové, tak sme prešli v našej krčme na borovičkové.

PRAVDA

Manželkino tvrdenie, že som blázon, sedí, len dúfam, že netuší, že to do susedy.

PREMIANT

Mal samé jednotky odhora až dolu, pokým jeho otec sponzoroval školu.

František Széplaky

*Dlhoročný člen LK VLAS pri NOS,
získal viacero ocenení,
naposledy Cenu primátorky mesta Lučenec
na súťaži Literárny Lučenec 2016.*

... Sneženie...

Na perách
hebké perie.
Pri každom vzdychnutí
vzlietne a padne
k твоjím nohám,
aby vyrástlo
k objatiu.

Vyrezávam čas
z červeného vína.
Triesky zbieram po kvapkách.
Vdychujem ich a odkladám
do izby premárnených návratov.

Dážď vmýva
stopy ľudí do chodníka.
Vtáčí dych do vlasov.

Dážď vmýva
stopy ľudí do chodníka.
Vtáčí dych do vlasov.
Praskot znova rozkvitá.
Praskajú konáre, lavičky
a telefónne stĺpy.
Kvapky spevom zdravia nás,
len mihalnice im mávajú.

Noc stúpa k vrcholu.
Trblietky hviezd kreslia sny
deťom na čelá.
A čo dospelí?
Tí už zabudli,
aké je plaviť sa v perinách.

... Tak zbohom...

Obloha stmavla.
Bolesť premieňajú na slzy,
Ľudia.
Vlci stenajú do smútku.
Neplačú.
Človek,
otec, prikrýva sa hlinou
nemiloval,
nebol milovaný.

... V bráne...

Stojím,
V bráne zázrakov.
Čakám na znamenie.
Modrá, oranžová
Písmeno ÁÁÁ
a prichádzaš s perlami na čele.
Odchádzam.
Sľub na perách,
že sa vrátim
do brány života.

Vladimíra Banská

„Narodila som sa, žijem a pracujem v Lučenci, na oddelení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Moje prvotiny uzreli svetlo sveta v mojich desiatich rokoch. Od roku 1991 som členkou LK VLAS pri NOS v Lučenci. Získala som množstvo ocenení na literárnych súťažiach, moje básne boli vysielané v Slovenskom rozhlase. V roku 2016 som vydala zbierku poézie s názvom „Poézia ako svetlo duše“, ktorá sa nachádza v Slovenskej národnej knižnici v Martine.“

Vzťahy medzi nami

Vnímam ťa očami
ako potravu
prijímam do seba
a prežívam.
Dostávaš sa
do mňa, prežívam ťa
bunkami tela, žijem z teba.
A po tom všetkom
ťa vylúčim
zo seba.
Ako otravu.

Obraz

Malovali sme obraz.
Spojené ruky
vo vyzlečenom
ateliéri.
Lod' tiel sa pret'ažila.
Narazila o hlavu.
Skutočnosť
ju pohltila.
Dolámal
ju ľadovec.

Sestra

Pošepky v tme
bosá.
Hľadám ťa
pod perinou
pod vankúšom.
Izba je prázdna,
úzky otvor v diaľke,
špinavými prstami
počítame rozsypaný
piesok vo vlasoch.

A čo ty?
Máš ešte piesok
pod
nechtami
zadretý?

Fotografia

Uprene hľadá do zrkadla
fotografia na stene.
Niečo zostalo zlomené.
Lampa bez svetla
pri posteli,
alebo
biely závoj
na kolenách
pred oltárom
na ktorý
si popísal
svoje sľuby?

Marta Hlušiková

*Spisovateľka literatúry pre deti,
autorka odbornej literatúry a poetka,
členka LK Karavána
v Rimavskej Sobote.
Členka Spolku slovenských spisovateľov.*

Pohyblivé rieky

Autobus stál na malej dedinskej zastávke, astmaticky sipel a hrkotal. Stačilo položiť ruku na rozvibrovanú opierku sedadla a o chvíľu človeku po celom tele stepovali mravce. Kým si posledný cestujúci kupoval lístok, hrčivé ticho nad hlavami prešal ostrý detský hlások. Chlapček. Pozrel sa na starú ženu vedľa seba a zvolal:

„A ty vieš, starká, že sme si s Viktorom dali taký čelindž?“

„Čo je čelindž, Timko?“

„Výzva! Čelindž je výzva.“

S Viktorom sme si najprv kúpili cukríky, dali sme si ich do vrečka rífiel a našli sme si stenu.“

„Stenu?“

„Takú hladkú. Dolu pri šatniach.“

A potom sme si dali dolu čiapky, tak

ako ja teraz. No a búchali sme si hlavy o tú stenu. Aha, takto!“

„A neporanili ste sa?“

„Nie! Stena bola preda hladká. Každý musel buchnúť hlavou čo najsilnejšie. Raz jeden, raz druhý... takto!“

„A prečo ste to robili?“

„Lebo sme chceli vyhrať tie cukríky preda! Ten, kto mal čelo celé ružové, ten vyhral.“

„A vyhral si?“

„Jasné! Vitor mi musel dať potom tie svoje. Ale boli gumové. Tie nemám rád... A vieš, starká, že keď si teraz opriem hlavu o sedadlo predo mnou, tak mi celá drkoce? Aj uši ma z toho svrbia.“

„Daj si čiapku a poriadne si sadni.“

„Dobre. Tak ti poviem vtip.“

Autobus sa zasa rozbehol, zavrzgal kĺbmi a pomaly vyňuchával popri ceste ďalšie zastávky.

„Tak chceš ten vtip? Chceš?“

„No dobre teda,“ poobzerala sa stará žena okolo seba, či vnuk náhodou niekoho nevyrušuje. Tváre boli síce stíchnuté, ale bolo vidno, že čakajú na vtip.

„Takže! Marienka a Janko prišli do chalúčky, kde žila ježibaba. A ona im: Sadnite si na lopatu, holúbkovia, sadnite... No tu prišiel otec, vyvalil dvere, posadil ježibabu na lopatu a šup s ňou do mikrovlnky na masť!“ piskľavo sa rozosmial chlapec a búchal čiapkou o sedadlo.

„Timko! No tak...“ tíšila vnuka babka.

„A vieš, starká, čo musíš robiť, keď budeš skákať padákom?“

„Ja už nebudem, Timko, ja už veru nebudem...“

„Ale ja budem! Určite! Videl som v akomsi filme, že ak chceš zakormidlovať na ľavú stranu, musíš potiahnuť za pravú páčku a ak na pravú stranu, tak potiahneš ľavú páčku. A ja som si ešte vymyslel, že keby sa padák neotvoril, tak urobím toto: rýchlo si vyzlečiem tričko, chytím ho za rukávy tak, aby z neho nevyfučal vzduch, a doplachtím!“

„Už buď trochu tichšie, Timík...,“ mrvila sa stará žena a láskyplne strapatila vnuka.

„Ale pre istotu si oblečiem väčšie tričko. Požičiam si od Olivera. Aby som v poriadku doplachtil. Ozaj, a vieš, že ma Oliver naučí všetky finty?“

„Aké finty?“

„No na dievčatá. Lebo mne sa páči Nela a celkom dobre neviem, čo mám robiť. Chalani v triede sa babám iba posmievajú. Ale keď budú väčší, začnú sa im dievčatá páčiť. Mne sa páči Nela už teraz, ale neviem, čo mám robiť, keď som s ňou. Oliver vie. On už mal za frajerky Maju Parobkovú, Sašu Zmatlíkovú, Rebeku Pekárovú, Henrietu Ivorovú a tuším aj Slávkú. Neviem, ako sa volá druhým menom. Oliver mi povedal, že ma všetko naučí, všetky finty. Lebo na to sú finty.“

„Máš pravdu, všetko sa dá naučiť. Keď vravíš, že Oliver vie tie finty...“

„Vie, starká, veď už je prvák na strednej. Tí vedia skoro všetko. Ja budem tiež raz chodiť na strednú. Nahovorím aj Nelu, hoci ona sa neučí až tak dobre. Ale budem jej pomáhať, aby sme potom mohli byť spolu. Teraz jej nemôžem až tak pomáhať, lebo chalani sa mi smejú. Ale uvidíš, že aj im sa budú neskôr páčiť dievčatá! No ja sa im potom nebudem smiať.“

„To je dobre, Timík.“

Tváre v autobuse sa usmievali. Vonku jemne mrholilo, po oknách

stekali tenké jarčeky dažďovej vody. Menili smer pri každom zrýchlení a spomalení autobusu a chlapec ich začal pozorovať.

„Pozri sa, starká, toto je akože rieka a tieto úplne tenké, to sú potoky. Hľadajú svoju rieku a keď ju nájdu, šup. Pozri sa, tieto kvapky úplne zmizli. Vliali sa do rieky. Učiteľka v škole hovorila, že rieky tiekli niekedy ináč. Že ľudia im zmenili koryto, vieš? Pozri, starká, pozri! Aj tie naše menia koryto. Keď autobus ide pomaly, rieka stečie dolu. A teraz, aha! Aha! Zasa fičí cez celé okno! Máme okno s pohyblivými riekami!“

„Neopieraj sa o sklo, Timko, je špinavé.“

„A vieš, starká, že dokážem cestovať v čase?“

„Ale nevrav!“

„Viem, viem, viem...“ piští chlapec tenkým hláskom. „Ale aj to je finta a vymyslel som ju ja sám. A nachytal som na to všetky dievčatá!“

„Tak nachytaj aj mňa.“

„Dobre. Takže: vieš, ako sa cestuje v čase? Jasné, že nevieš. To stačí prísť v triede k tabuli a zotrieť dátum. Napríklad v pondelok bolo štrnásteho. Zotrieš štvorku a napíšeš päťku. A už si v budúcnosti. Ale keď namiesto päťky napíšeš trojku, už si v minulosti. Dobré, čo?“

„To si vymyslel sám?“

„Jasné. Ja viem všetko

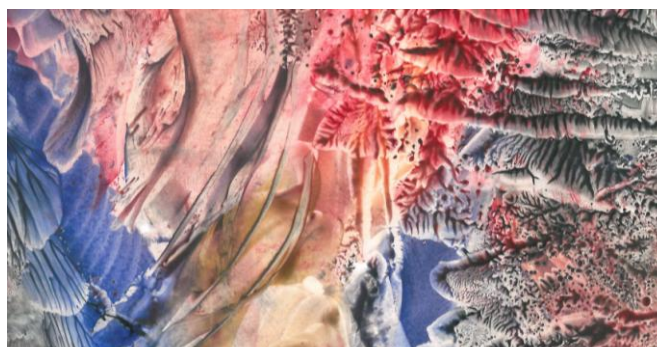
vymyslieť!“

„Dobre, Timík, ale obliekaj sa, už vystupujeme.“

Autobus zahrkotal, zakvílil a zastal. Stará žena chytila chlapca za ruku a ten hopkavo kráčal za ňou, kratšiu nohu kládol na zvýšený výstupok podlahy, takže sa zdalo, že ide úplne rovno.

„Všetko viem vymyslieť, keď chcem! Uvidíš, že raz si vymyslím aj lepšiu nohu!“ strácal sa jeho hlások medzi dverami autobusu a splynul s dažďom.

Autobus sa s ochkaním pohol a pohyblivé rieky sa rozbehli po oknách.

Danica Hrnčiarová Šišláková

„Narodená v 1960, žijem v Banskej Bystrici. Poézii sa venujem od základnej školy. Učiteľ slovenčiny ma vtedy predstavil Vojtechovi Mihálikovi, odvtedy som pravidelne publikovala v literárnej prílohe Nového slova, ktorú V. Mihálik viedol. Moja tvorba sa dostala aj do zborníka skupiny, ktorý zostavil.

Po ukončení štúdia matematickej informatiky a založení rodiny som takmer prestala písať. Vrátila som sa k tomu len pred asi troma rokmi. Odvtedy som publikovala v zborníkoch literárneho klubu Litera 2 pri LHM ŠVK v Banskej Bystrici. Koncom r. 2017 som sa rozhodla skúsiť aj literárne súťaže. Na jar 2018 som sa umiestnila na 3.mieste v súťaži Literárna Ľubovňa.“

...
Bola som na dne. Bolo zima...
Zas do mňa život nasnežil.
A ty akoby zdvihol si ma
A povedal mi – vstaň a ži.

A o nič si ma nepožiadal.
Tvoj úsmev, dobrý ako čaj...
Preto, ak vravím – mám ťa rada –
Je to až príliš naozaj.

O tom dobrom v nás

Môj malý Don Quijote,
Nevieš, že svet je iný?
Nehrajú z tvojich nôh
Veterné božie mlyny.

Čo vieš, vieš iba ty.
Vždy budeš prekliaty.

Čistí a nevinní
Netvorí dejiny.

Taká som

Kým jednou rukou siaham do kameňa,
Tú druhú norím do snehu.
Vravela som ti, že som taká žena:
Nos opieram si o pehu,

kým slnko ako nedočkavý rybár
Nahodí tam, kde láske najviac chýba,

V mrznúcom ráne pozdravím
Lúč ponorený do kávy.

Karma

Nenosím dáždnik, nech mi steká
Svet priamo po líkach.
Nie je to moja živá rieka.
Prestupná stanica.

Cez koľko dažďov, koľko staníc
Musím prejsť naspäť do lona,
Než uverím, že je to nanič.
A nirvána sa nekoná?

Literárna turistika

alebo spomienka na významné osobnosti literatúry počas cestovania vlakom na trase z Lučenca do Kokavy nad Rimavicou a späť.

V roku 2016 sme realizovali projekt H/VLAS ne/uto/píš a putovaním s batôžkom slov sme začali tradíciu literárnej turistiky po stopách významných a často neznámych literátov, dali sme jej názov NOVLITERO, čiže Novohradské literárne osobnosti. Aj teraz si pripomenieme viaceré osobnosti, ktoré majú v tomto roku výročia, ale aj iné...

Lučenec:

V Lučenci a blízkom okolí sa narodili alebo pôsobili mnohí spisovatelia (ktorých okrúhle/polookrúhle výročia narodenia/úmrta si pripomíname v roku 2018):

Spisovateľ **Ján ČAJAK** (1863 Liptovský Ján – 1944 Petrovec), 1879 – 81 študoval na učiteľskej prípravke v Lučenci; cirkevný spisovateľ **Jozef KÁRMÁN st.** (1738 Lučenec – 1795 Lučenec); spisovateľka **Irena LACIAKOVÁ** (1868 Polichno – 1951 Zvolen); štúrovský básnik **Daniel MARÓTHY** (1825 Maškova – 1878 Ľuboreč); spisovateľ **Ľudovít MARÓTHY** (1863 Ľuboreč – 1899 Lalič); barokový básnik a prozaik **Krištof MAZAR** (1655 Lovinobaňa – 1708 Zolná); literárny vedec **Július NOGE** (1931 Vidiná – 1993 Bratislava); spisovateľ a prekladateľ **Ján NÓTA** (1943 Lučenec); básnik **Pavol ŠVEHLA** (1813 Rimavská Baňa – 1880 Dobroč), bol profesorom v Lučenci a ev. farárom v Dobroči; spisovateľ, autor vedeckej fantastiky **Anton Emanuel TIMKO** (1843 Selce – 1903 Podkriváň).

Opatová:

Rodisko spisovateľky a publicistky **Eriky PODLIPNEJ** (5. 3. 1933). Vydala román *Koláž* s podtitulom *Poceta Dominikovi Tatarkovi* (1993), od r. 2002 uverejňovala v pražských Slovenských pohľadoch na pokračovanie jeho druhý diel s názvom *Sprítomňovanie*. R. 2003 vydala memoáre Viliama Nisterrenka *Po vlastnej ceste* a 2006 knihu *Sekvencie*.

Veľká Ves:

Významnou osobnosťou obce bol učiteľ **Žigmund REŠETÁR** (* 1913 Pondelok), ktorý zastával viacero funkcií – viedol obecnú knižnicu a Pamätnú knihu obce, bol predsedom Združenia ev. mládeže, predsedom osvetovej komisie, tajomníkom v hasičskom zbore a d'. Jeho syn MUDr. **Miloslav REŠETÁR** je autorom publikácie *História obce Veľká Ves*.

Kalinovo:

V obci sa vzdelával v triede gramatistov v súkromnej škole miestneho šľachtica Pavla Battu (1694 – 95) polyhistor **Matej Bel** (1684 Očová – 1749 Bratislava), autor takmer 50 diel (najvýznamnejšie *Historicko-zemepisný poznatok o súvekom Uhorsku*, 1735/1742). Pri príležitosti 230. výročia jeho úmrtia Kalinovčania mu postavili pamätník (stvárnenny ako písmeno „F“, podľa prímenia otca – FUNTÍK).

O výstavbu pamätníka sa zaslúžil kalinovský rodol'ub, regionálny historik a etnograf, spisovateľ, profesionálny i ochotnícky herec a režisér **Pavel JÁNOŠ** (1921 Kalinovo – 2017 Kalinovo). Vydal publikácie: *Kalinovo* (1988, 1990), *Povec, že mi moja milá, povec. Ľudové pisne z Novohradu*. (1990), *Z histórie kalinovsko-hrabovského cirkevného zboru* (1992), *Minerálne pramene a zaniknuté kúpele v Uhorsku* (2007), *Povesti a príbehy z Novohradu* (1999).

Detstvo tu strávil spisovateľ a publicista **Ján RAKYTKA** (1960 Lučenec) – študoval na špeciálnom gymnáziu pre mládež s chybami zraku v Prahe, kde dodnes žije. Autor písucí po slovensky i česky vydal zbierku spomienkových črt a poviedok *Detstvo ako sen* (1994), voľné pokračovanie *Mladosť ako sen* (2003), zbierku lyrických poviedok *Šumavský kalendár* (2005), súbor poviedok *Smutné lásky* (2007), baladickej prózy *Slepec* (2012).

Detstvo a prvé školské roky tu strávil aj scenárista, humorista, kabaretiér a moderátor **Stano RADIČ** (1955 Lučenec – 2005 Bratislava). Na tieto roky často spomínal aj neskoršie vo svojich kabaretných vystúpeniach a pri námete a scenári filmu *Chalani* (1984). K jeho tvorbe patrí aj desať rozhlasových hier, šesť divadelných komédií (*Zmena predstavenia*, *Čo sme našli na stole*, *Cirkus Homo Sapiens...*) a desiatky televíznych scenárov k filmom a humoristickým seriálom (*Apropo*, *Telecvoking*, *Reservé*, *Kaviareň U Filipa*, *Sedem s. r. o. ...*).

Breznička:

Z obce pochádza literárny a osvetový pracovník, prekladateľ **Martin MORHÁČ**, pseudonym M. Breznický (1864 – 1941 Budapešť). Literárne činný ako prekladateľ spisov M. Luthera a i. nemeckých autorov, písal homiletické práce a poviedky na náboženské motívy v časopisoch *Cirkevné listy*, *Stráž na Sione* (1893), *Svědectví víry* (1894) a v *Tranovskom ev. kalendári*, články o výchove publikoval v *Rodine a škole* (1900). O Brezničke písal v príspevku *Blažeja a Gregora. Školské zvyky v Ipeľskej Breznici v Hornom Novohrade* (časopis *Muzeálnej slovenskej spoločnosti*, č. 1, 1906).

V neďalekom **Mládzove** navštevovala ľudovú školu **Milica MIADOKOVÁ** (MONTREAL 1928), ktorá časy strávené v tejto obci spracovala v knihe spomienok *Dedina môjho detstva* (2013). Životné vnemy, pocity a vnútorné rozpoloženie poeticky stvárnila v knihe básní *Chvenie času v prúde času* (2015), na ktoré nadväzuje básnická zbierka *Piesne babieho leta* (2016). Vydala aj knihu *Spomienky na vojnu* (2015) a v knihe *Stopy predkov zaviate časom* (2017) opisuje na základe vlastných zážitkov život na dedinách v hornom Novohrade v prvej polovici 20. storočia.

Z Katarínskej Hutý pochádza dramatik, prozaik, teatroológ a literárny vedec **Karol HORÁK** (13. 9. 1943), ktorý debutoval knihou *Dve prózy* (1974). Slovenskú literatúru obohatil o množstvo prozaických a dramatických diel, z ktorých významná je novela *Cukor* (1977), podľa ktorej napísal baladickú divadelnú hru *Cesta* (1988) a scenár televízneho filmu *Cukor* (1984). Podľa svojich prozaických alebo dramatických diel spracoval scenáre, napr. televíznej inscenácie *Národný hriešnik* (1995) i rozhlasové hry *Kurz jazyka* (1981), *Ucho* (1985), *Poetica axiologica* (1991); Na námety vlastnej novely napísal divadelnú hru *Medzivojnový muž* (1984), osudy J. Záborského spracoval v hre *Evanjelium podľa Jonáša (Záborského)* (1987). V oblasti literárnej vedy sa venoval dielu svojho strýka Jozefa Horáka v monografiách, napr. *Významné a výrazové dominanty prózy Jozefa Horáka* (1992), *Historická próza Jozefa Horáka* (2004).

Rodákom z **Cinobane - Katarínskej Hutý** je aj spisovateľ pre deti a mládež, prozaik **František KREUTZ** (1920 – 2004 Brezno), ktorý je autorom knížiek pre mládež i dospelých na rozhraní historickej prózy a povest'ového žánru *Kliatba na Muráni* (1972), *Helpianska bosorka* (1985), *Čriepky z breznianskeho rínku* (1993).

Zelené:

Tu vyrastal historik a publicista **Ján MLYNÁRIK** (1933 Fil'akovo – 2012 Praha, pochovaný v Rovňanoch), ktorý za svoju činnosť (signatár Charty 77 s priateľom prozaikom Dominikom Tatarikom) ešte pred odchodom do bavorského exilu (1982) strávil vo vyšetrovacej väzbe 13 mesiacov. Listy tu napísané synovi Jánovi vyšli knižne pod názvom *Ruzyňské meditace* (1999). Po r. 1989 pripravil vydanie rukopisu autobiografického románu *Majster*, ktorého dej sa odhráva v prostredí obcí Zelené, Rovňany, Poltár, neskôr Lučenec. Roku 2014 mal premiéru dokumentárny film Poltárčana Arnolda Kojnoka *Lyrik*, ktorý mapuje Mlynárikov život a dielo.

Z neďalekej obce **Uhorské** pochádza dramaturg, organizátor divadelného života na Slovensku, prekladateľ a režisér **František RELL** (1913 – 2009 Bratislava). Ako režisér a dramaturg mal veľkú zásluhu na rozvoji divadiel: Divadlo Jonáša Záborského Prešov, činohra Divadla Jozefa Gregora Tajovského (DJGT) Zvolen, spevohra Novej scény Bratislava a spevohra DJGT Banská Bystrica. Bol riaditeľom a režisérom slávnej bratislavskej TATRA-REVUE (1963 – 1970). Je autorom veselohry *Búrka v zátiší* (1938) a *Šarišské čudo* (1950) a hry s tematikou SNP *Hrob neznámeho vojaka* (1973).

Z Uhorského pochádza spisovateľ **Ján GREGOR** (1926), ktorý je autorom 10 literárnych prác, v ktorých spracováva námety z rodného kraja, napr. *Duchovný život v obci Uhorské*, *Životná dráha rodu Čepkovcov-Búzikovcov*, *Huncútstva Terkeľove strýčka* a ďalšie.

Ľudovú školu v **Hradišti** navštevoval v rokoch 1920 – 27 evanjelický, a. v., farár, publicista a vysokoškolský učiteľ **Ondrej ŽILÁK** (1914 – 1998 Bratislava). Je autorom vyše 500 článkov a štúdií z oblasti evanjelických cirkevných i národných dejín. Spracoval portréty významných osobností Slovenska – spisovateľov, cirkevných a národných dejateľov. Do tretej časti diela „Evanjelici v dejinách slovenskej kultúry“ (2002) na vyše sto rukopisných stranách spracoval kapitolu *Dejiny ECAV na Slovensku v rokoch 1918 – 1948*. Pri konečnom zostavovaní publikácie bol rozsah zredukovaný len na šesťnásť knižných strán.

V **Ozdíne** v rokoch 1912 – 1952 žil spisovateľ **Samuel ČINČURÁK** (1883 Pivnice, v súčasnom Srbsku, autonómnej oblasti Vojvodina, časť Báčka – 1952 Rimavská Sobota). Je autorom viacerých kníh: „poviestka z cigánskeho života“ *Džauro* (1909), rozprávky *Dva vianočné dárky* s podtitulom *Pravdivá udalosť* (1909) a *Malý plátenkár a jeho Vianoce na Dolnej zemi* (1910).

V medzivojnovom období vydal ďalšie knihy pre deti: *O kaprovi* (1929), *Čo brezička prežila* (1930), *O zajačikovi* (1931). V najrozsiahlešom prozaickom diele, románe *Nové Slovensko* (1936) sa zaoberal myšlienkou vytvorenia nového Slovenska. Osobitne aktuálne je dielo *Tajní vrahovia*, ktorého druhé vydanie vyšlo r. 2017 s odbornou štúdiou Jána Aláča o jednodetstve. Výsledkom jeho frontových pozorovaní z Veľkej vojny boli rukopisné zápisky pod názvom *Vojna. Malé poznámky z môjho života na bojišti v rokoch 1914 – 1918* písané z pozície obyčajného slovenského vojaka ako príslušníka rakúsko-uhorskej armády. Dielo vyšlo knižne s odbornou štúdiou Pavla Mičianika roku 2016. V rukopise zostali *Spevy a básne Samuela Činčuráka* (zošit, 237 s.).

Z **Málinca** pochádzal jazykovedec, pedagóg a spisovateľ **Richard SCHNEK** (1923 Málinec, osada Látky – 1993 Látky), kde navštevoval ľudovú školu. Umelecky popri výtvarnom talente sa prejavil hlavne v rokoch 1943 – 1947 ako osobitne nádejný predstaviteľ mladej spisovateľskej obce. Po úspešných novelách *Svetlá noc* (1943), *Boží prst* (1943), *Cíperka* (1946), *Dar* (1947) a niekoľkých romanticky ladených fejtónoch v rozhlase *Nedeľné rozprávky pre dospelých* bol nútený pero dložiť, pretože nechcel meniť svoj ideologický postoj k vlastnému životu po roku 1948.

Rodáčkou z Málinca je aj scenáristka, dramaturgička a publicistka **Mária LÚČANOVÁ** (1937 – 1988 Bratislava), s ktorej menom je spojený vznik známych *Nedeľných chvíľok poézie*. Je autorkou scenára k televíznemu filmu *Ozvena rokov*, ktorý spracovala na základe životného príbehu rodičov. V ďalších scenároch sa sústredila na rekonštrukciu tzv. „veľkej trojky“ v trilógii Veľká trojka: *Teheránska konferencia* (1973), *Jaltská konferencia*, *Postupimská* (v spolupráci s M. Minárikom, 1971 – 73). Scenáre napísala aj k filmom: *Brána k domovu 1 – 2* (s O. Brňom a V. Kožnarom, 1975), *Čierna karavána* (1977), *Odviata cesta* (1978).

Málinec je rodiskom rozhlasového pracovníka, teoretika rozhlasovej žurnalistiky a dramatika **Leopolda SLOVÁKA** (1919 – 1993). Po debute ako dramatik rozhlasovou hrou *I. D.* (1943) prišiel s ďalšími rozhlasovými hrami až koncom 60. rokov 20. storočia: *Sonáta pre syna* (1967), *Pozdná búrka* (1968), *Rodinný stôl* (1972), *Láska, ktorá vyháňa* (1972). Vytvoril aj rad literárnych pásiem a dramatzácií literárnych predlôh, napr. *Sám vojak v poli*, *Kus cukru*, *Na podnikníckom bále* a i.

Poltár:

V rokoch 1808 – 40 tu pôsobil osvietenský vzdelanec a učiteľ **Gregor PAULINY, pôvodne Pavlík** (1768 Hačava – 1840 Poltár), ktorý bol literárne činný v kruhu malohontských vzdelancov, v rukopise ostali jeho odpisy zaujímavých beletristických a anekdotických prác, poviedok a legend (*O Cyrusovi perském králi; Beleznay; Divné príbehy; Písne, Anekdoty; Triumf nevinnosti; Klamlivé podezrení* a ďalšie). Okrem nich *Solenniá* 1823 a 1829 obsahujú záznamy o niekoľkých jeho prácach, ktoré pravdepodobne odzneli na zasadnutiach Malohontskej učenej spoločnosti (člen od r. 1792), ale sa nezachovali (*Píseň o Amorovi, Rozmlouvání katolíka s luteránem*).

V Poltári sa narodil prezident Slovenskej republiky v rokoch 2004 – 2014 **Ivan GAŠPAROVIČ** (1941). Je autorom publikácií: *Myslím národne, cítim sociálne* s podtitulom *Osem úvah o dnešku a budúcnosti Slovenska* (2009), *Dôstojný život pre všetkých* (2009) a súboru prejavov *O nás – Slovensko, Európa, Zem*, ktorú v angličtine a nemčine vydala Európska akadémia vied o umení. Roku 2004 vydal o Gašparovičovi knihu spisovateľ Drahoslav Machala pod názvom *PREZIDENT Ivan Gašparovič*, v ktorej I. Gašparovič prezradil svoje heslo: „Svet je krásne miesto, na ktorom sa oplatí žiť, bez ohľadu na jeho tragédie, a pre mňa je tým pravým miestom Slovensko“.

Slaná Lehota:

Ako učiteľ tu pôsobil od 1. 7. 1917 (od 1. 10. 1928 na evanjelickej škole v Poltári) horlivý veršovec **Pavel HRONEC Dobročský** (1892 Dobroč – 1940 Poltár). Od 19. 12. 1933 bol kronikárom Poltára: viedol „Pamätnú knihu obce Poltár“. Napísal zbierku vlasteneckých básní pod názvom *Piesne slobody a žiaľu* (1937).

České Brezovo:

Rodisko osvietensko-rokokového básnika, editora, prekladateľa, jedného zo zakladateľov literárnej histórie **Bohuslava TABLICA** (1769 – 1832 Kostolné Moravce, dnes časť Hontianskych Moraviec). Básnický najproduktívnejší predstaviteľ idylickej línie slovenského osvietenského klasicizmu. Jeho najvýznamnejšie dielo sú štyri zväzky *Poezye a Paměti. Paměti česko-slovenských básnířův aneb veršovcův, kterýž se bud'to v Uhorské zemi zrodili, aneb aspoň v Uhřích byli* – sú prvými dejinami poézie v národnom jazyku a Tablic v nich

podal biografie a literárnohistorické charakteristiky vyše 70 básnikov a veršovcov, ktorí sa v Uhorsku narodili alebo v ňom žili v 16. – 18. storočí.

Ako evanjelický farár tu pôsobil (od 28. 11. 1842 až do smrti) popredný predstaviteľ štúrovskej generácie (tajomník Spoločnosti česko-slovanskej na bratislavskom lýceu) básnik **Ján MARÓTHY Pravdoľub** (1814 Veľký Krtíš – 1864). Už ako prešporský (bratislavský) študent prispel do almanachu „Plody zboru učenců řeči českoslowanské prešporského“ (1836) baladou *Hynek a Slawka*. Básňami, rozprávkami a poviedkami prispieval do viacerých vtedajších časopisov, napr. v Hronke uverejnil subjektívne ladené básne, inšpirované ľudovou a romantickou poéziou.

Zlatno:

Najvýznamnejšou osobnosťou obce je herec **Emil HORVÁTH, st.** (1923 – 2001 Svit), ktorý sa tu narodil v sklárskej rodine. Profesionálnu kariéru začal v činohre a operete Slovenského ľudového divadla v Nitre (1941 – 1946). Potom až do odchodu do dôchodku (1988) bol popredným hercom Slovenského komorného divadla (od 29. 8. 1950 zmena názvu na Divadlo Slovenského národného povstania, r. 1951 premenované na Armádne divadlo a od 1. 8. 1960 návrat k názvu DSNP; 2004 návrat k prapôvodnému názvu Slovenské komorné divadlo) v Martine, kde vytvoril niekoľko desiatok postáv svetovej aj domácej dramatickej tvorby. Často bol obsadzovaný aj v rozhlase, televízii a filme. V rokoch 1949 – 1991 účinkoval vo viac ako tridsiatich filmoch, napr. *Čert nespí* (1957), *Štvorylka* (1955), *Smrť prichádza v daždi* (1965), *Trofej neznámeho strelca* (1974), *Perinbaba* (1985), *Tajomstvo alchymistu Storitza* (1991). Bol otcom herca, režiséra a pedagóga Emila Horvátha, ml. (1945 Nitra).

Kokava nad Rimavicou a zast. Liešnica:

Obec je rodiskom viacerých osobností, z ktorých si tohto roku pripomíname okrúhle výročie žijúcich i nežijúcich:

Folklorista, tanečný choreograf, významný matičný činovník **Igor KOVAČOVIČ** (1938). Od r. 1963 vytvoril takmer 100 choreografií pre folklórne súbory na Slovensku. Scenáristicky, choreograficky a režijne pripravil 15 televíznych filmov, 18 scenárov a réžií pre Slovenský rozhlas. Autorsky sa podieľal na 26 publikáciách.

Folklorista, tanečný choreograf, významná osobnosť folklórneho hnutia na Slovensku **Pavol BÚTOR** (1948 – 2013).

Pavel SPIŠIAK herec, režisér, organizátor ochotníckeho divadla v Kokave nad Rimavicou. Ako herec vytvoril 40 charakterových postáv. Autor publikácie: *Ochotnícke divadlo v kokavskom regióne v rokoch 1872 – 1972*.

Obec je aj rodiskom spisovateľky, publicistky a prekladateľky **Viery HAN-DZOVEJ**, vydatej Mihálikovej (1931 – 1997 Bratislava). Predstaviiteľka tzv. strednej generácie slovenskej povojnovej prózy, zameranej najmä na spracovanie ženských motívov a tematiky SNP. Písala poviedky, romány a cestopisy. Z rodného regiónu vydala historicko-regionalisticky zamerané memoáre starého otca J. Výrostka *Pamät' pamäti* (1985).

Literárny klub V.L.A.S.

bol založený pri Novohradskom osvetovom stredisku Lučenec (vtedy Regionálnom kultúrnom stredisku) v novembri 1991. Jeho poslaním bolo vytvorenie podmienok na stretávanie začínajúcich autorov a záujemcov o literatúru a možnosť prezentácie ich tvorby na verejnosti. Názov VLAS znamená **Vreckové letisko autorských snov**.

Vedúcou klubu do roku 2009 bola Jarmila Siváková, od r. 2010 Michal Abelovský. Lektorkou LK je od roku 1996 až dodnes spisovateľka Hana Košková.

Členovia klubu získali mnohé ocenenia a uznania na literárnych súťažiach. Prvý zborník *Neškriabte si to* vydali r. 2000, potom nasledovali ďalšie, *Zabudnem si tu kúsok duše* (2007) a *Drevená lastovička* (2009), *Slovom k slovu* (2011), *Vlak literatúry* (2013), *Mladí s mladým* (2015), *H/VLAS NE/UTO/PÍŠ* (2016) a posledný *Vlak literatúry* (2018).

Literárny klub bol predstavený v časopise pre mladú literatúru a umenie *Dotyky*, číslo 1/2014. Tvorba členov bola v roku 2015 prezentovaná na stránkach regionálneho kultúrneho spravodajcu REKUS.

Viacerí členovia vydali vlastnú tvorbu, napr.: Jozef Trtol – *Kroky pod Akropolou* (2004), *Humno plné anjelov* (2004), *Posledný kentaur* (2009), *Muž z múru* (2010), *Mojej Kráľovej* (2013), Mário Tinák – *Priateľom* (2010), Martin Dzúr – *Dekonštrukcia podľa času* (2011), Eva Kmeťová – *Grafikon* (2012).

Organizátori:

novohradské
osvetové
stredisko

BANSKOBYSŤRICKÝ
SAMOSPRÁVNÝ KRAJ

Mediálni

MESTSKÉ NOVINY LUČENEC

Podujatie
z verejných zdrojov
podporil
Fond na podporu
umenia

u. fond
na podporu
umenia

Partneri:

OBEC
KOKAVA NAD RIMAVICOU

partneri:

VLAK LITERATÚRY

Zborník

Zostavený z tvorby autorov prihlásených do projektu netradičnej prezentácie poézie a prózy vo vlaku na trase Lučenec - Kokava nad Rimavicou a späť 12. septembra 2018

Vydalo: BBSK

- Novohradské osvetové stredisko,
J. Kármána 2, 984 01 Lučenec,
047/4512703,
noslc@noslc.sk

Zodpovedná: Mária Ambrušová,
riaditeľka NOS

Editori: Michal Abelovský a Hana Košková

Foto: Michal Abelovský, autori, internet

Grafická úprava: Renata Adamová

Tlač: LC.print plus s.r.o.

Rok: 2018

Jazyková korektúra: Július Lomenčík

ISBN 978 –80 –85155 – 55 – 6

